

11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Seçim Sürecinde Yaşanan Gelişmeler¹

Developments in the Election Process of 11. President Abdullah Gül

Didem DİKER YILMAZ*

Makale Geliş Tarihi / Received :18.05.2021
Makale Kabul Tarihi / Accepted :12.10.2021

ÖZET

Türk siyasal hayatında Cumhurbaşkanlığı seçimleri her seçim döneminde gündemi oldukça meşgul eden ve tartışılan konuların başında gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün seçim süreci de diğer Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi tartışmalı geçmiş fakat bu kez siyasi tarihte emsali görülmemiş olayların yaşanmasını da beraberinde getirmiştir. Laiklik ve başörtüsü ekseninde şekillenen tartışmalar siyasal bir krize yol açmıştır. Bu süreçte; Meclis çoğunluğuna sahip olan AK Parti ile karşıt çevreler karşı karşıya gelmiş, Genelkurmay Başkanlığı tarafından bildiri yayınlanmış ve hatta siyasi tarihte ilk kez bir Cumhurbaşkanlığı seçimi Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştır. Mahkeme'nin verdiği karar doğrultusunda Cumhurbaşkanlığı seçimi sonuçsuz kalınca Meclis erken genel seçimlere gitme kararı almıştır. 22 Temmuz 2007 tarihinde gerçekleşen genel seçimlerin ardından Cumhurbaşkanlığı seçim süreci de tekrar başlatılmış ve 28 Ağustos 2007'de Abdullah Gül'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı olarak seçilmesiyle süreç sona ermiştir. Bu çalışmada Abdullah Gül'ün seçim sürecinde yaşanan siyasi ve hukuki gelişmeler ele alınacaktır.

Anahtar Kavramlar: *Cumhurbaşkanlığı Seçimi, Abdullah Gül, Anayasa Mahkemesi Kararı*

ABSTRACT

Presidential elections in Turkish political life are one of the main issues that occupy the agenda and debate in every election period. The election process of Abdullah Gül, the 11th President of the Republic of Turkey, was controversial as in other presidential elections, but this time brought about unprecedented events in political history. The debates shaped around secularism and the headscarf led to divisions in all segments of the society. In this process; Opposition circles faced with the AK Party, which was in power alone and had a parliamentary majority to elect the president, and a statement was issued by the General Staff and even a presidential election was carried to the Constitutional Court for the first time in political history. In line with the decision of the court, when the presidential election was inconclusive, the parliament decided to hold early general elections. As a result of the general elections held on 22 July 2007, when the AK Party came to power alone again, the presidential election process was restarted and ended with the election of Abdullah Gül as the 11th President of the Republic of Turkey on 28 August 2007. In this study, political and legal developments in Abdullah Gül's election process will be discussed.

Keywords: *Presidential Election, Abdullah Gül, Constitutional Court Decision*

¹ *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programında devam eden "Türk Siyasal Hayatında Abdullah Gül'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı Olarak Seçilmesi" adlı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiş bir makaledir.*

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, didemdikeryilmaz@gmail.com.tr, ORCID NO: 0000-0002-3250-4719*

GİRİŞ

Türk siyasal hayatında 11. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi daha önceki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de siyasal krizlerin söz konusu olduğu görülmektedir (Kahraman, 2007: 156). Özellikle 1960 sonrası dönemde yaşanan bu siyasal krizler, bazı zamanlarda öyle derinleşmiştir ki ülkeyi siyasi istikrarsızlığa sürükleyecek boyutlara ulaşmıştır. Yaşanan siyasal krizlerin pek çok sebebi bulunmaktadır. Bunların başında siyasal sistemin kendisi yer almaktadır. 1980 yılında 114 tur süren Cumhurbaşkanlığı seçiminden sonuç alınamaması, 1961 Anayasasında yer alan Cumhurbaşkanının seçimine ilişkin düzenlemeye bağlanmış ve 1982 Anayasası'nda oylamalar dört tur ile sınırlandırılarak bu durumun tekrarlamasının önüne geçilmek istenmiştir. Ancak 2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçiminde yeni bir siyasal kriz ile karşılaşmıştır (Yolcu, 2013: 227).

11. Cumhurbaşkanının seçim sürecinde yaşanan tartışmaların siyasi ve hukuki olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Siyasi boyutunun başında, 2002 yılı genel seçimlerinde seçim sistemi nedeniyle aldığı oy oranının çok üzerinde temsil hakkı kazanan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin (AK Parti), halkın gerçek temsilini yansıtmadığı görüşü yer almaktadır. Bu yüzden muhalif kesimler Cumhurbaşkanının uzlaşma yoluyla seçilmesini ya da erken genel seçimlere gidilerek oluşturulacak yeni parlamento tarafından Cumhurbaşkanının seçilmesini talep etmişlerdir. Bu talebin altında yatan neden seçimlerde AK Parti'nin alacağı oy oranının düşeceği beklentisidir. Ayrıca kökeni Milli Görüş'e dayanan AK Parti iktidarının Cumhurbaşkanını tek başına seçebilecek Meclis çoğunluğuna sahip olması seçim tartışmalarının başka bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu durum vesayet rejiminin varlığını sürdürdüğü Türkiye'de bazı kesimlerin endişelenmesine sebep olmuştur. Bu kesimler Cumhuriyetin birliğini temsil eden Cumhurbaşkanının, Cumhuriyetin temel değerlerine uygun ve laiklik ilkesine bağlı biri olması gerektiği görüşündedir. Cumhurbaşkanlığı seçiminde yaşanan hukuki tartışmanın konusunu ise, esas itibarıyla, TBMM tarafından Cumhurbaşkanının seçiminde uyulması gereken toplantı ve karar yeter sayılarının ne olduğu oluşturmaktadır.

1. 1982 ANAYASASINDA 2007 YILINDA YAPILAN ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNDEN ÖNCE CUMHURBAŞKANININ SEÇİM USULÜ

Cumhurbaşkanının seçim usulü 1982 Anayasasının 102. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; Cumhurbaşkanı Meclis üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu (nitelikli çoğunluk) ile ve gizli oyla seçilmektedir. Cumhurbaşkanının görev süresinin bitimine otuz gün kala ya da Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir sebeple boşalmasının ardından on gün sonra Cumhurbaşkanı seçimine başlanmaktadır. Meclis toplantı halinde değilse derhal toplantıya çağrılır ve seçime başlama tarihinden itibaren otuz gün içinde seçim neticelendirilir. Otuz günlük sürenin ilk on günü içinde adaylar Meclis Başkanlık Divanı'na bildirilir ve kalan yirmi gün içinde de seçim sonuçlandırılır.

Oylamalar en az üçer gün arayla yapılır. Birinci ve ikinci turda Cumhurbaşkanının seçilebilmesi için üye tamsayısının üçte iki çoğunluk oyu gereklidir. Eğer ilk iki turda bu oy oranına ulaşılamazsa üçüncü tur oylama gerçekleştirilir ve bu turda üye tamsayısının salt çoğunluğunun olumlu oyunun alınması yeterlidir. Bu oylamada da yeterli çoğunluk sağlanamazsa

son tur olan dördüncü tur oylama gerçekleştirilir ve üçüncü turda en yüksek oy alan iki aday arasında oylama yapılır. Üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu gereken son turda da Cumhurbaşkanı seçilemediği takdirde derhal TBMM seçimleri yenilenir. Cumhurbaşkanının partiler üstü konumunu güçlendirmeye yönelik düzenlenen bu usul uyarınca seçim için nitelikli bir çoğunluğun gerekli olması, Cumhurbaşkanının 4. tur sonunda hala seçilememesi durumunda TBMM seçimlerinin yenilenmesine yönelik düzenlemenin bulunması, birden fazla partinin üzerinde mutabakat sağlayacağı bir adayın seçilmesi ihtimalini arttırması açısından önemlidir (Aldabak, 2002: 1). Anayasanın Cumhurbaşkanı seçiminde tur sayısı ve süresini sınırlamış olması ve seçilememesi durumunda halkın hakemliğine giderek sorunu çözmeyi hedeflemesi özellikle yeni seçilmiş ve daha uzun görev süresine sahip parlamenterleri çözüme yönlendirecek ve geçmiş yıllarda Cumhurbaşkanlığı seçiminde yaşanan tikanlıkları engelleyecek niteliktedir (Özsoy, 2013: 405).

Yeni Cumhurbaşkanı görevine başlayınca kadar, süresi dolan Cumhurbaşkanı görevini sürdürür. Buradaki amaç; devletin başı olan Cumhurbaşkanlığı makamının boş kalmasını önlemek ve görev süresi dolan Cumhurbaşkanı ile yeni Cumhurbaşkanının göreve başlaması arasında geçen sürede kesinti yaşanmasının önüne geçmektir (Duman, 1998: 45). Yeni Cumhurbaşkanı, Anayasanın 103. maddesinde belirtilen şekliyle TBMM önünde and içer ve görevine başlar.

2. 11. CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİMİ

2.1. Genel Olarak

Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanının kim olacağı tartışmaları, Türkiye'nin 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in 16 Mayıs 2007 tarihinde dolacak olan görev süresinden çok önce başlamıştır. Hatta bu tartışmaların başlangıcı uzun yıllar koalisyon hükümetleriyle yönetilen Türkiye'de 2002 yılında AK Parti'nin tek başına iktidara geldiği zamana kadar götürülebilmektedir. Bu durumun altında yatan ana sebeplerden biri bazı kesimler tarafından dile getirilen mevcut seçim sistemi sonucu Mecliste aldığı oy oranının çok üzerinde temsil hakkı kazanan AK Parti'nin halkın gerçek temsilini yansıtmadığı görüşüdür. Muhalefet ve kamuoyunun bir kısmı bu nedenden ötürü erken genel seçimlere gidilip kurulacak yeni parlamentoyla Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmuştur (Acar ve Çelebi, 2012: 17). Diğer bir sebep ise Milli Görüş kökenli AK Partili birinin Cumhurbaşkanı olmasından duyulan ve laiklik ilkesi ile ilişkilendirilen endişelerdir. Muhalif gruplar; Cumhuriyetin birliğini ve devleti temsil edecek Cumhurbaşkanının, Cumhuriyetin temel niteliklerine uygun birisinin olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bu bakımdan Milli Görüş kökenli olsun ya da olmasın eşi başörtülü olan bir adayın Cumhurbaşkanı seçilmesi ihtimali, Cumhuriyetin ana değerlerinden biri olan laiklik ilkesine karşı bir tehdit olarak görülmektedir (Ergül, 2007: 272).

1982 Anayasası Cumhurbaşkanlığı makamına parlamenter sistem ile uyuşmayacak derecede güçlü yetkiler sunmaktadır. Anayasayı hazırlayanların Cumhurbaşkanı böylesine güçlü yetkilerle donatmasının sebebi, bu makama asker-sivil devlet elitleri tarafından onaylanmayan bir kişinin seçilmeyeceğinin varsayılmasından kaynaklanmaktadır denilebilir. Abdullah Gül'ün adaylığıyla birlikte de 11. Cumhurbaşkanının seçim süreci Türkiye'nin anayasal tarihinde çok boyutlu tartışmaya sebep olmuştur. Bu süreçte Abdullah Gül'ün adaylığını onaylayan AK Parti çoğunluğu ile başta ana muhalefet partisi Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK),

Anayasa Mahkemesi ve TBMM'deki diğer siyasi partiler arasında çok yönlü bir çatışma yaşanmıştır (Yazıcı, 2013: 243).

2.2. Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı Adaylığı ve Çeşitli Çevrelerin Adaylığa Bakışı

16 Mayıs 2000-28 Ağustos 2007 tarihleri arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin 10. Cumhurbaşkanı olarak görev yapan Ahmet Necdet Sezer yedi yıllık görev süresi içinde Anayasa'nın Cumhurbaşkanıya tanıdığı bir yetki olan veto yetkisini en çok kullanan Cumhurbaşkanı olmuştur. Bunun sebebi olarak Cumhurbaşkanı seçilmesine önyak olan koalisyon hükümetindeki partilerin ve TBMM'deki üyelerin tamamının, 2002 genel seçimleriyle Meclis dışında kalması ve Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in tamamen farklı üyelere oluşan bir Meclis ve parti sistemi ile çalışmasının etkisi olduğu belirtilmektedir (Ecevit ve Kapan, 2020: 676).

AK Parti'nin iktidara gelişiyle Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in bu dönemdeki tutumu 2007 Cumhurbaşkanlığı seçiminde yaşanan siyasal krizin anlaşılması bakımından önemli bir yer teşkil etmektedir. Bazı yazarlara göre AK Parti iktidara gelene kadar başörtülü milletvekilleri eşlerini kabul törenlerine davet eden Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, AK Parti hükümetinin kurulmasının ardından Çankaya Köşkü'nü “*kamusal alan*” ilan etmiş; aralarında Abdullah Gül, Recep Tayyip Erdoğan ve Bülent Arınç'ın eşlerinin de bulunduğu başörtülü kadınları Çankaya Köşkü'ne davet etmediği gibi, başörtülü bir eşin ev sahipliği yaptığı kabul törenlerine de katılmamıştır. Bu durum hem hükümet hem toplum nezdinde tartışmalara sebep olmuştur (Maraşlı, 2017: 222). AK Parti Abdullah Gül'ü Cumhurbaşkanı adayı ilan ettiğinde ise, Abdullah Gül'ün eşinin başörtülü olması kamusal alan ilan edilen Çankaya Köşkü'ne çıkmaması için gerekçe olarak ileri sürülmüştür (Maraşlı, 2017: 234).

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, iktidara ve Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin en net tavrını, seçime sayılı günler kala, Harp Akademileri Komutanlığı'nda gerçekleştirdiği bir konferansta yaptığı konuşmada ortaya koymuştur. Bu konuşmasında Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana günümüzde olduğu kadar tehlikeyle karşı karşıya olmadığını vurguladığı bir konuşma gerçekleştirmiştir (Cumhuriyet, 14.04.2007). AK Parti bu açıklamalara katılmadığını, demokrasinin tehlike altında olduğu bir ülkede ekonomik gelişmelerin yaşanamayacağını belirtirken (Aydın, Milliyet, 15.04.2007), bazı kişi ve kurumlar görevi süresince Atatürk ilkeleri ile çağdaş, laik, ulusal ve demokratik değerleri koruyan tutumundan dolayı Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e teşekkür etmişlerdir (Gördes, Cumhuriyet, 15.04.2007).

Bazı yazarlara göre AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Cumhuriyetin kuruluşundan beri siyasal İslam'ı potansiyel bir tehlike olarak gören modernist ve laik anlayış için, Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in görev süresinin dolacak olması ve yerini kimin alacağı sorunsalı irticai eylem korkusunu üst düzeye taşımıştır. Bu görüş ayrıca Cumhurbaşkanlığı makamına oturacak kişinin Cumhuriyetin değerlerine sahip çıkan gerçek bir Atatürkçü olmasını rejimin teminatı olarak görmektedir (Kabakçı, 2011: 96-97). 11. Cumhurbaşkanının kim olacağı tartışmaları toplumda her kesimde olduğu gibi kamuoyunda da karşı kutuplaşmaya sebep olmuştur.

Milli Görüş geleneğinden gelen AK Parti, Başbakanlık ve Meclis Başkanlığından sonra Cumhurbaşkanı da Meclis çoğunluğuna göre tek başına seçebilecek konumdadır. Bu makama da aynı siyasi ideolojiye sahip birinin geleceği düşüncesi kamuoyunun bir kısmı için “*son kalenin de*

zapt edileceği” kaygısına sebep olmuştur (Durmuş, 2012: 108). AK Parti’nin Cumhurbaşkanını seçecek olmasını kabul edemeyen muhalif gruplar, özellikle büyükşehirleri kapsayan yurdun çeşitli yerlerinde “Cumhuriyet mitingleri” ya da “bayrak mitingleri” olarak anılan gösteriler düzenleyerek laiklik vurgusu yapmış ve Cumhuriyetin temel niteliklerine uygun bir adayın Cumhurbaşkanı seçilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir (Acar ve Çelebi, 2012: 17).

Laik olanlar ve laik olmayanlar arasında kamuoyunda büyük bir kutuplaşma yaratan bu mitinglerde asıl amaç; AK Parti’nin, muhalefetin de onay vereceği bir aday üzerinde uzlaşmasının sağlanmasıdır. Bu görüşte olanlar için bu durumun gerçekleşmesi beklenirken Abdullah Gül’ün aday olarak açıklanması yaşanan kutuplaşmanın artmasına sebep olmuştur. Temelinde laiklik vurgusu yer alan mitinglerde Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanlığı adaylığına karşı çıkılmış, ancak özünde AK Parti hükümetine tepki gösterilmiştir (Kabakçı, 2011: 97). Nitekim Cumhuriyet mitingleri AK Parti karşıtı bir kamuoyu oluşturmak bakımından önemli bir etkiye sahip olmuştur (Sadoğlu, 2020: 800).

Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde siyasal tartışmaların yanı sıra seçimin kaderini değiştirecek öneme sahip hukuki tartışmalar da yaşanmıştır. Bu süreçte yaşanan hukuki tartışmanın konusunu, 1982 Anayasası’na göre Meclisin Cumhurbaşkanlığı seçim turlarında uyması gereken toplantı ve karar yetersayılarının ne olduğu oluşturmuş ve tartışmaları alevlendiren de eski Cumhuriyet Başsavcısı Sabih Kanadoğlu’nun 26 Aralık 2006’da Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan yazısı olmuştur. Kanadoğlu’nun bu yazıda dile getirdiği iddia, Anayasa’nın 102. maddesinde öngörülen ve karar için aranan nitelikli çoğunluğun aynı zamanda toplantının gerçekleşebilmesi için de gerekli olduğudur (Kanadoğlu, Cumhuriyet, 26.12.2006).

Bu görüşü bazı Anayasa hukukçuları da desteklemiş ve ilk turda üçte iki çoğunlukla toplanılması kuralının ihlali halinde Anayasa Mahkemesi’nin seçimi iptal edeceğini belirtmişlerdir (Taşçı, Cumhuriyet, 27.12.2006). Buna karşılık, 1980’de Cumhurbaşkanlığı seçiminin kilitlenmesi nedeniyle 1982 Anayasası’nda TBMM’nin her koşulda üye tamsayısının üçte bir çoğunluk (AYm.96) ile toplanabilmesi kuralının getirildiği belirtilmiştir. TBMM Başkanı Bülent Arınç da Kanadoğlu’nun iddialarının hukuki değeri olmadığına vurgu yaparak Mecliste 184 milletvekilinin toplanması halinde seçimleri yapacağını ve Anayasa Mahkemesi’ne gidip iptal edilmesinin mümkün olmayacağını söylemiştir (Cumhuriyet, 29.12.2006).

Mecliste yer alan siyasi partilerin Abdullah Gül’ün Cumhurbaşkanlığı adaylığına yönelik tutumlarına baktığımızda öncelikle iktidar partisi konumunda olan AK Parti içinde yaşanan gelişmelere bakmak yerinde olacaktır. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde Meclis çoğunluğuna göre göstereceği adayı seçmesi muhtemel AK Parti’nin adayının kim olacağı sorusu seçim sürecinin kilit noktalarından birini oluşturmuştur. Uzun zaman gündemde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan isminden başka bir isim yer almamıştır. Seçim sürecinde yaşanan tartışmaların odak noktasını Erdoğan’ın aday olup olmayacağı oluşturmuştur. Erdoğan ise merak üzerine kurguladığı stratejisini başarı ile sürdürmüş ve aday açıklama süresinin son günlerine kadar bir ismi gündeme getirmemiştir (Durmuş, 2012: 124).

19 Nisan 2007 tarihinde AK Parti’nin en üst organı olan Merkez Karar Yönetim Kurulu (MKYK) tarafından Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a adayın belirlenmesi ve açıklama zamanıyla ilgili tam yetki verilmiştir. MKYK üyelerinin çoğunluğu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın Genel

Başkan olarak partisinin başında kalması gerektiği fikrini paylaşmışlardır. Partinin hedeflerinin gerçekleştirilmesi için güçlü bir Başbakan ile seçimlere girilmesi gerektiği ve şu aşamada asıl olanın Başbakanlık olduğu belirtilmiştir (Kaplan, Cumhuriyet, 19.04.2007). Cumhurbaşkanlığı adaylığı konusunda bakanlar, milletvekilleri, parti teşkilatları, il başkanları, sivil toplum örgütleri ve muhalefet liderleri görüşen Erdoğan nihai kararını 24 Nisan 2007’de açıklamıştır. Parti örgütleri, milletvekilleri ve MKYK üyelerinin uyarılarını dikkate alan Erdoğan, adaylıktan vazgeçmiş ve Abdullah Gül’ü aday olarak göstermiştir (Kaplan, Cumhuriyet, 25.04.2007).

Ana muhalefet partisi konumunda olan CHP ise daha 2006 yılının başlarında Türkiye’nin artık seçim ortamına girdiğini ve bunun konuşulması gerektiğini, iktidarın beklentilere yanıt vermediğini, değişmesi gerektiğini ve bir hükümetin denenmesi için dört yılın yeterli bir süre olduğunu belirten açıklamalar yaparak 2006 yılında erken genel seçime gidilmesini talep etmiştir. Özellikle Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi parlamentonun yenilenmesi gerektiği ve yeni parlamento tarafından Cumhurbaşkanının seçilmesi gerektiği belirtilmiştir (Cumhuriyet, 13.01.2006). Muhalefetin ısrarına rağmen hükümetin bu talebin yerine getirilmesi için adım atmaması ve altı ay arayla iki seçim yapılacak olması CHP’nin ve muhalefet odaklarının tavrının sertleşmesine sebep olmuştur. Tüm bunların üzerine bir de AK Parti’nin son ana kadar Cumhurbaşkanı adayını açıklamamasının yarattığı eleştiri ortamı, giderek medyanın da konuya gündemde daha fazla yer vermesiyle toplumun bütün kesimlerine yansımıştır. Kişisel geçmişi ve hayat tarzından dolayı Erdoğan’ın muhtemel adaylığının Türkiye’de önemli bir rejim bunalımına sebep olacağı iddiası, ana muhalefet tarafından sıklıkla gündeme getirilmiş ve hatta CHP’nin siyasal stratejisini Başbakan’ın olası adaylığı üzerinden geliştirmesiyle sonuçlanmıştır (Balcı, 2007: 238).

CHP bu süreçte her fırsatta uzlaşma yoluyla Cumhurbaşkanının seçilmesini gerektiğine vurgu yapmıştır (Cumhuriyet, 18.04.2007). Erdoğan’ın Cumhurbaşkanı aday olmayacağı yönündeki düşünceler netleşmeye başladığında ise CHP tavrını değiştirmemiş ve uzlaşmaya dayanmayan bir adayın desteklenmeyeceğini vurgulamıştır (Cumhuriyet, 21.04.2007). Erdoğan’ın Abdullah Gül’ü aday göstermesi yaşanan gerilimi alevlendirmiştir. CHP’ye göre Abdullah Gül’ün siyaseten Erdoğan’dan bir farkı yoktur ve Milli Görüş’ün eski kadrolarından gelen ve eşi başörtülü olan Gül de Cumhuriyetin temel nitelikleri ve laiklik ilkesi ile bağdaşmayan bir görüşe sahiptir (Acar ve Çelebi, 2012: 17). Gül ile yaptıkları görüşmelerde ise kesin bir şekilde adaylığına karşı çıktığını belirten CHP Genel Başkanı Baykal, AK Parti’nin bu süreçte dayatma içine girerek uzlaşma kapılarını kapattığını, seçime katılmayacaklarını ve 367 milletvekilinin seçimde hazır bulunmaması halinde konuyu Anayasa Mahkemesi’ne taşıyacaklarını belirtmiştir (Yılmaz, Milliyet, 25.04.2007).

Muhalefetin, bazı basın organlarının ve Cumhuriyet mitinglerinin de etkisiyle önceki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde olduğu gibi 2007 Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecine ordu da dâhil olmuştur. Aynı zamanda başkomutanlık sıfatını taşıyan Cumhurbaşkanının seçiminin TSK’yı yakından ilgilendirdiğini vurgulayan Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt “*Cumhuriyetin temel değerlerine, laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti idealine, devletin üniter yapısına bağlı ama sözde değil özde, bunu davranışlarına yansıtacak bir kişinin seçilmesini umuyorum*” açıklamasında bulunmuştur (Cumhuriyet, 13.04.2007). Yapılan açıklama karşısında AK Parti geri adım atmamış ve Cumhurbaşkanı seçiminde TBMM’nin bunlara dikkat edeceğini, kimsenin bundan şüphesi olmaması gerektiği belirtilmiştir (Yeni Şafak, 13.04.2007). Cumhurbaşkanı aday Abdullah Gül ise Cumhurbaşkanlığının nasıl bir sorumluluk gerektirdiğinin bilincinde olduğunu belirterek,

“Cumhuriyete, Anayasa’da yazılı laik, demokratik, sosyal hukuk devleti ilkelerine özde bağlı biriyim” diyerek ordunun tutumu karşısında sessiz kalmamıştır (Bila, Milliyet, 26.04.2007).

Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt’ın yaptığı laik Cumhurbaşkanı tanımına uygun ve uzlaşma yoluyla belirlenecek bir adaya TSK’nın hayır demeyeceği söylemi üzerine, hükümetin bu konuda olumlu bir tutum sergilemesi fakat bu tanıma uygun olmadığı düşünülen Abdullah Gül’ün aday olarak açıklanması sonucu Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin birinci tur oylamasının gerçekleştiği 27 Nisan 2007 tarihinde gece geç saatlerde Genelkurmay Başkanlığı tarafından bir bildiri yayımlanmıştır (Bila, Milliyet, 29.04.2007).

Genelkurmay Başkanlığı tarafından gece saat 23.10 civarında internet sitesinden yayınlanan ve Türk siyasal hayatında “e-muhtıra” olarak anılan bir metin ile Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yaşanan laiklik tartışmalarında ordunun laiklik yönünde taraf olduğu ve laikliğin kesin savunucusu olduğu belirtilmiştir (Cumhuriyet, 28.04.2007). Ancak Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir muhtıraya aynı sertlikte ve zaman geçmeden bir yanıt gelmiş ve Hükümet Sözcüsü sıfatıyla Adalet Bakanı Cemil Çiçek’in okuduğu ve Genelkurmay Başkanı’nın görev ve yetkilerinden dolayı Başbakan’a karşı sorumlu olduğunu belirten açıklama Başbakanlık internet sitesine konulmuştur (Ocaktan, Yeni Şafak, 29.04.2007). Muhtıra üzerine hükümet çekilmeyince seçimlerde ordunun tehdidinin bir etkisi olmamıştır (Öngider: 2014).

2.3. Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

2007 yılı Türkiye Cumhuriyeti için hem Cumhurbaşkanlığı seçimi hem de genel seçimlerin yapılacak olması bakımından bir seçim yılıdır denilebilir. Türkiye Cumhuriyeti’nin 11. Cumhurbaşkanının seçimi için Ahmet Necdet Sezer’in 16 Mayıs 2007’de dolacak görev süresinin otuz gün öncesinde Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin başlatılması ve bu tarihe kadar da sonuçlandırılması gerekmekteydi (Cumhuriyet, 16.04.2007). Aylar öncesinden başlayan seçim tartışmaları, laiklik tartışmaları ve toplantı yeter sayısı hakkında 367 tartışmalarıyla Cumhurbaşkanlığı seçiminin gerçekleşeceği ve Cumhuriyet mitinglerinin gerçekleştiği Nisan ayına gelinmiştir.

Cumhurbaşkanının seçim usulünü düzenleyen Anayasa’nın 102. maddesi uyarınca üçer gün arayla yapılacak oylamaların ilk ikisinde üye tamsayısının üçte iki çoğunluk oyu gerekliydi. Bu oy oranına ulaşılamazsa gerçekleştirilecek üçüncü tur oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve bu da sağlanmazsa üçüncü tur oylamada en çok oy alan iki aday arasında yapılacak son tur oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyunu alan adayın Cumhurbaşkanı seçileceği düzenlenmişti. Parlatonun o günkü dağılımına bakıldığında AK Parti’nin ilk iki turda olmasa dahi üçüncü turda kendi adayını Cumhurbaşkanı seçmesinin önünde herhangi hukuki engel bulunmamaktaydı (Özbudun, 2017: 306). Ancak muhalefet partileri ve bazı hukukçular bunun aksini iddia etmiştir. 1982 Anayasası’na göre 550 milletvekilinden oluşan TBMM’de üçte iki çoğunluk 367, salt çoğunluk ise 276’dır. Oylamanın gerçekleşeceği dönemde TBMM’de AK Parti’nin 354, CHP’nin 153, Anavatan Partisi’nin (ANAP) 20, Doğru Yol Partisi’nin (DYP) 4, Halkın Yükselişi Partisi’nin (HYP) 1, Sosyal Demokrat Halk Partisi’nin (SHP) 1, Genç Parti’nin (GP) 1 ve 10 bağımsız milletvekili bulunmaktadır (Tuncer, 2013: 104).

Cumhurbaşkanlığı adaylık sürecinde AK Parti’den uzlaşma talep eden ve AK Parti’nin aday olarak Abdullah Gül’ü göstermesiyle bu talebi reddedilen CHP, AK Parti’nin bu süreçte dayatma

içine girerek uzlaşma kapılarını kapattığını, seçime katılmayacaklarını ve 367 milletvekilinin seçimde hazır bulunmaması halinde konuyu Anayasa Mahkemesi'ne taşıyacaklarını belirtmiştir (Milliyet, 25.04.2007). CHP'nin yanı sıra Mecliste yer alan HYP, SHP ve GP de oylamaya katılmayacaklarını açıklamıştır. Ancak TBMM'de seçimlerin gerçekleşeceği güne kadar oylamaya katılıp katılmama konusunda kararını açıklamayan ANAP, DYP ve bağımsız milletvekilleri bulunmaktadır. Seçimlerde 20 milletvekiline sahip olması bakımından kilit parti konumunda olan ANAP son ana kadar kararını açıklamamayı tercih etmiştir (Yılmaz ve Çelik, Milliyet, 27.04.2007). Oturumun gerçekleşeceği 27 Nisan tarihine gelindiğinde de katılmama kararını kesin olarak açıklamıştır (Milliyet, 28.04.2007).

2.3.1. Seçim Turları

27 Nisan 2007'de Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı'nın seçiminin ilk tur oylaması için Bülent Arınç'ın başkanlığında Genel Kurul'da toplanılmıştır. Usul hakkında tartışmaların yaşanmasının ardından Arınç, Anayasa'nın 96. maddesinde belirtilen genel kurala göre toplantı yapılacağını belirterek oturumu başlatmıştır.²

Cumhurbaşkanlığı seçimi için yapılan ilk tur oylamada TBMM Genel Kurulu 361 üye ile toplanmıştır. AK Partili milletvekillerinin ve 4 bağımsız milletvekilinin yanı sıra oylamaya katılmama kararı alan CHP, DYP ve ANAP'tan bazı milletvekilleri de oturuma katılmıştır.³ Oylamaya tek aday olarak katılan Abdullah Gül, ilk tur oylamada Cumhurbaşkanı seçilebilmek için gerekli olan 367 sayısına ulaşamamıştır. Oylamada 361 milletvekili oy kullanmış ve Gül için 357 olumlu oy çıkmıştır. Seçimde üç oy iptal edilmiş ve bir oy da boş çıkmıştır. Meclis ilk turda Cumhurbaşkanı seçememiş ve ikinci tur oylamanın 2 Mayıs 2007 tarihinde gerçekleştirilmesi kararlaştırılarak oturum sonlandırılmıştır.⁴

27 Nisan günü Ana Muhalefet Partisi CHP, Cumhurbaşkanlığı seçiminin yapılabilmesi için 367 milletvekili ile toplanılması gerektiğini ileri sürerek birinci tur oylamanın iptali ve yürütmenin durdurulması için Anayasa Mahkemesine başvurmuş ve böylece Türk siyasal hayatında bir Cumhurbaşkanlığı seçimi ilk kez Anayasa Mahkemesi'ne götürülmüştür (Milliyet, 28.04.2007). Anayasa Mahkemesi'nin 1 Mayıs'ta birinci tur oylamayı iptal etmesi⁵ üzerine 2 Mayıs'ta yapılması planlanan oylama iptal edilmiş ve Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin takvim yenilenerek 6 Mayıs'ta ilk tur oylamanın yeniden yapılması kararlaştırılmıştır.⁶ 6 Mayıs'ta yinelenen birinci tur oylama için toplanıldığında yapılan yoklamada yine 367 sayısına ulaşamayınca Abdullah Gül Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilmiştir.⁷ Abdullah Gül'ün hem kendinin hem TBMM'nin daha fazla yıpranmaması adına çekilme kararı almasının ardından Cumhurbaşkanlığı seçimi de sonuçsuz kalmıştır (Hürriyet, 7.05.2007).

2.3.2. 11. Cumhurbaşkanlığı Seçimine Yönelik Anayasa Mahkemesi'nin E. 2007/45, K. 2007/54 sayılı Kararı

² TBMMTD, B. 96, 27.04.2007, C. 155, s.56-63.

³ TBMMTD, B. 96, 27.04.2007, C. 155, s.79.

⁴ TBMMTD, B. 96, 27.04.2007, C. 155, s.80.

⁵ AYM, E. 2007/45, K. 2007/54, KT. 1/05/2007, RG.27.6.2007/26565.

⁶ TBMMTD, B. 97, 2 Mayıs 2007, C. 155, s.100-112.

⁷ TBMMTD, B. 104, 09 Mayıs 2007, C. 157, s.9.

27 Nisan 2007’de TBMM üyeleri Deniz Baykal, Önder Sav ve 134 milletvekili tarafından birinci tur oylamanın iptali için Anayasa Mahkemesi’ne dava açılmıştır. İptal davasının konusu, “Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 121. maddesinin birinci fıkrasındaki “Anayasanın 102 nci maddesi hükümlere göre” ibaresini eylemli olarak değiştiren Türkiye Büyük Millet Meclisi kararının, bu karara dayalı uygulamanın ve bu uygulamanın ayrılmaz parçası olan 11. Cumhurbaşkanı’nın seçimine ilişkin 27.4.2007 günlü ilk oylamanın Anayasa’nın 96. ve 102. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve iptal kararı yürürlüğe girinceye kadar bu uygulama ile oluşan içtüzük hükmünün yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi istemidir.”⁸

Dava dilekçesinde iptal ve yürürlüğün durdurulması taleplerinin gerekçesi olarak ise Anayasa’nın 102. maddesine atıfta bulunan İçtüzük hükmünün nasıl yorumlanması gerektiği 102. maddenin birinci fıkrasına dayanılarak açıklanmakta ve bu madde incelendiğinde Cumhurbaşkanı seçimi oylamasında uygulanacak oylama türünün ve “toplantı yetersayısının” açıkça belirlendiği belirtilmiştir. Davacıların iddiasına göre; Anayasa’nın Cumhurbaşkanı’nın seçimi için basit çoğunluk yerine nitelikli toplantı ve karar yeter sayılarını aramasının amacı, Cumhurbaşkanı’nın geniş bir TBMM çoğunluğunca seçilmesi düşüncesidir. Böyle bir durumda birçok parti bir Cumhurbaşkanı üzerinde uzlaşmak durumunda kalacaktır. Bu uzlaşma yalnızca Anayasa’da belirtilen Cumhurbaşkanı’nın taşınması gereken niteliklere haiz biri üzerinde değil aynı zamanda Anayasa’nın ruhuna ve Cumhuriyetin niteliklerine uygun biri üzerinde sağlanacaktır.⁹

Dava dilekçesinde yer alan iddianın odak noktasını Anayasa’nın 102. maddesi oluşturmuş ve bu maddede Cumhurbaşkanı’nın seçimi için dört tur oylama öngörüldüğü ve ilk iki tur oylama için üye tam sayısının üçte ikisinin oyu aranırken son iki tur oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyunun aranmasının, birinci fıkrada yer alan üçte ikilik yeter sayısının karar yeter sayısı değil toplantı yeter sayısı olduğunun kanıtı niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Aksi durumda üçte iki çoğunluğun yanı sıra son iki tur oylama için yeterli olan salt çoğunluğun da birinci fıkrada gösterilmiş olması gerekmektedir. Anayasa’nın 102. maddesinde özel bir toplantı yeter sayısı öngörülmüşken 96. maddede belirtilen genel hükümlere göre Cumhurbaşkanlığı seçiminin gerçekleştirilmesi olanaksızdır ve bu doğrultuda gerçekleştirilen bir seçim, İçtüzüğü’nün 121. maddesinin de 102. maddeye doğrudan atıfta bulunması sebebiyle eylemli bir İçtüzük değişikliği niteliği taşımaktadır.¹⁰

Dava dilekçesinde 1982 Anayasası ile seçilen diğer Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde 102. maddede yer alan hükmün toplantı yeter sayısı olarak düşünülmemiş ve Anayasa Mahkemesi’ne bir iptal davasının açılmamış olmasının, geçmiş Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin Anayasaya uygun olduğu sonucunu doğurmayacağını belirterek Turgut Özal’ın Cumhurbaşkanı seçilmesi sürecine gönderme yapılmıştır. Zaten Anayasaya göre seçilen diğer Cumhurbaşkanlarının seçimleri de bu değerlendirmelere uygun olarak gerçekleşmiştir.¹¹

⁸ AYM, E. 2007/45, K. 2007/54, KT. 1/05/2007, RG.27.6.2007/26565.

⁹ AYM, E. 2007/45, K. 2007/54, KT. 1/05/2007, RG.27.6.2007/26565.

¹⁰ AYM, E. 2007/45, K. 2007/54, KT. 1/05/2007, RG.27.6.2007/26565.

¹¹ AYM, E. 2007/45, K. 2007/54, KT. 1/05/2007, RG.27.6.2007/26565.

Cumhurbaşkanlığı seçiminin en çok tartışılan konularından biri olan Cumhurbaşkanının seçimine dair Anayasa'nın 102. maddesinde yer alan düzenlemenin, nitelikli toplantı yeter sayısına ilişkin bir düzenleme getirip getirmediği konusu, Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karar ile son bulmuştur. Anayasa Mahkemesi, 11. Cumhurbaşkanının seçiminin ilk tur oylamasının iptali için yapılan başvuruyu haklı bulmuş ve işlemin iptali yönünde karar vermiştir. AYM'nin kararında, “TBMM İçtüzüğü'nün 121. maddesinin ilk fıkrasında, “Cumhurbaşkanı, Anayasanın 101 inci maddesinde yazılı nitelikleri taşıyan adaylar arasından, Anayasanın 102 nci maddesi hükümlerine göre seçilir.”; Anayasa'nın 102. maddesinin ilk fıkrasında da “Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilir.” denilmektedir. İlk inceleme bölümünde belirtildiği gibi, Anayasa'nın 102. maddesinin ilk fıkrasında Cumhurbaşkanı'nın seçimi için öngörülen üçte iki çoğunluk, dava konusu Meclis kararına ilişkin birinci oylama yönünden hem toplantı hem de karar yetersayısını kapsamaktadır. Bu nedenle, İçtüzüğün 121. maddesinde de yapılan gönderme doğrultusunda aynı yetersayının benimsenmiş olduğunun kabulü gerekmektedir. Oysa TBMM'nin 27.4.2007 günlü, 96. Birleşiminde 11. Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili birinci oylamaya geçilmeden önce Cumhurbaşkanı seçiminde uygulanması gereken toplantı yetersayısının Anayasa'nın 96. maddesinde öngörülen toplantı yetersayısı olduğu Meclis kararıyla saptanmıştır. Böylece, Anayasa'nın 102. maddesine yapılan gönderme nedeniyle, Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin toplantı ve karar yetersayısının ilk oylamada TBMM üye tamsayısının üçte ikisini oluşturan 367 olduğunu öngördüğü sonucuna varılan İçtüzüğün 121. maddesi dava konusu Meclis kararına ilişkin birinci oylama yönünden değiştirilerek toplantı yetersayısı konusunda, Anayasa'nın 96. maddesindeki genel kural doğrultusunda TBMM üye tamsayısının en az üçte birini oluşturan 184 oyun yeterli olduğu kabul edilmiştir. Toplantı ve karar yetersayısının ilk oylamada TBMM üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu, bu bağlamda 367 olduğunu öngördüğü sonucuna varılan Anayasa'nın 102. maddesinin ilk fıkrası karşısında, bu çoğunluğun 184 olarak uygulanması sonucunu doğuran eylemli İçtüzük değişikliği niteliğindeki dava konusu TBMM Kararı Anayasa'nın 102. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.” denilmektedir.¹²

Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı bazı yazarlar tarafından birçok yönüyle eleştirilmiş ve bir Meclis kararı olması sebebiyle anayasal yargı denetimi dışında tutulan seçim işine doğrudan bir müdahale olarak değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin görev ve yetkilerini düzenleyen Anayasa'nın 148. maddesi¹³ uyarınca parlamento kararlarını denetleme yetkisi Anayasa Mahkemesi'ne tanınan yetkilerden değildir. Gözler'e göre içtihadı olarak bazı istisnai durumlarda “içtüzük düzenlemesi niteliğinde” görülen parlamento kararlarını denetleyen Anayasa Mahkemesi'nin yapması gereken şey yetkisizlik nedeniyle başvuruyu reddetmekken, Anayasa Mahkemesi kendini yetkili görmüştür (Gözler, 2007: 18-19). Karar ile ilgili eleştirilerin başında; Anayasa'nın 102. maddesinde belirtilen nitelikli çoğunluğun, toplantı yeter sayısı ile ilgili değil karar yeter sayısı ile ilgili olduğu görüşü yer almaktadır (Atar, 2013: 890; Yazıcı, 2013: 245; Ergül, 2007: 296). Ayrıca madde Anayasa'nın lafzına göre değerlendirildiğinde birinci fıkrada yer alan “seçilmiş olur” ibaresinin karar yeter sayısını belirttiği anlaşılmaktadır. Çünkü “seçmek” fiili bir irade beyanını belirtir ve “karar vermek” anlamına gelir. Kimi yazarlarca Anayasa koyucu, Meclisin

¹² AYM, E. 2007/45, K. 2007/54, KT. 1/05/2007, RG.27.6.2007/26565.

¹³ Madde 148/1 “Anayasa Mahkemesi, kanunların, kanun hükmünde kararname ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler. Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından inceler ve denetler. Ancak, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim ve savaş hallerinde çıkarılan kanun hükmünde kararname ve şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesinde dava açılmaz.”

nitelikli çoğunluk ile toplanması kuralını öngörmüş olsaydı bu fiil yerine toplantı yeter sayısına gönderme yapan farklı bir ibareye yer vermiş olacağı savunulmaktadır (Atar, 2013: 891; Ergül, 2007: 294).

Anayasa Mahkemesi'nin kararının hukuki olmaktan ziyade siyasi bir karar olduğu görüşü başka bir eleştiri noktasını oluşturmaktadır. Buna göre bazı yazarlar ve hukukçular tarafından, mevcut siyasal koşullar çerçevesinde, Anayasa Mahkemesi'nin vesayetçi demokrasi modeline uygun bir tutum sergilediği belirtilmiştir (Öztürk, 2017: 347; Ergül, 2007: 296). Böylelikle AK Parti'nin Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesini engellemek amacıyla Meclisin Cumhurbaşkanını seçebilmesi için 367 milletvekiliyle toplanabileceği iddiası Anayasa Mahkemesi tarafından da onaylanmış ve kısa süreli de olsa Abdullah Gül'ün seçimi engellenmiştir.

Türk anayasal sisteminde ciddi bir tıkanmaya sebep olan “367 Kararı” olarak bilinen bu karar aylarca süren tartışmaların yeniden yaşanmasına neden olmuş ve Cumhurbaşkanını seçemeyen Meclis farklı çözüm yolları aramıştır (Acar ve Çelebi, 2012: 22). Bu karar sonrası Meclis, Anayasa'nın toplantı yeter sayısını düzenleyen 96. maddesi ile Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 102. maddesinde değişiklikler gerçekleştirmiş ve bu değişiklikler referandum sonucu halk tarafından da kabul görmüştür (Atar, 2013: 891). Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karara bir tepki olarak TBMM 3 Mayıs 2007 tarihinde 458 milletvekilinin kabul oyuyla erken genel seçimlerin 22 Temmuz 2007 tarihinde gerçekleştirilmesine karar vermiştir.¹⁴ Bazı yazarlara göre erken genel seçim kararı Cumhurbaşkanlığı seçiminde bürokratik vesayetın sebep olduğu siyasal krizin üstesinden gelinmesi için bir çıkış yolu olarak görülmüştür. Anayasa Mahkemesi'nin kararının ardından TBMM, AK Parti ile bürokratik vesayetın temsilcileri arasında yaşanan çatışmada genel seçimlerin erken tarihte gerçekleştirilmesi kararı alarak seçmenin hakemliğine başvurmayı amaçlamıştır (Sadoğlu, 2020: 779).

3. 22 TEMMUZ 2007 GENEL SEÇİMLERİ VE ABDULLAH GÜL'ÜN CUMHURBAŞKANI SEÇİLMESİ

1980 sonrası dönemde hiçbir seçim olağan tarihinde gerçekleşmemiştir. Ancak TBMM'nin 2007 yılında erken seçime gidiş nedeni diğerlerinden farklı bir süreç içerisinde gerçekleşmiştir. AK Parti'nin Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde yaşanan siyasal kriz, 3 Mayıs 2007 tarihinde milletvekili genel seçimlerinin erken tarihte yapılması kararını da beraberinde getirmiştir. Esasında böyle bir karar alınmamış olsaydı dahi 6 Mayıs 2007'de Cumhurbaşkanlığı seçiminin sonuçsuz kalması ve tek aday olan Abdullah Gül'ün de adaylıktan çekilmesiyle Cumhurbaşkanlığı seçimi sonuçsuz kalmış ve Anayasanın 102. maddesi hükümleri uyarınca TBMM seçimlerinin yenilenmesi de zorunlu hale gelmiştir (AYm.102/3).¹⁵

Yaklaşık 36 milyon kişinin oy kullandığı 22 Temmuz 2007 tarihinde gerçekleşen Türkiye'nin 16. genel seçiminde %84.47 oranında katılım gerçekleşmiştir. Sandıktan siyasi tarihin en şaşırtıcı sonuçlarından biri çıkarak beş yıldır iktidarda bulunan AK Parti ülke genelinde oylarını

¹⁴ TBMM Kararı, Karar No: 891, KT. 3/5/2007, RG.3.5.2007/26511.

¹⁵ Madde 102/3 “*En az üçer gün ara ile yapılacak oylamaların ilk ikisinde üye tamsayısının üçte iki çoğunluk oyu sağlanamazsa üçüncü oylamaya geçilir, üçüncü oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğunu sağlayan aday Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. Bu oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde üçüncü oylamada en çok oy almış bulunan iki aday arasında dördüncü oylama yapılır, bu oylamada da üye tam sayısının salt çoğunluğu ile Cumhurbaşkanı seçilemediği takdirde derhal Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri yenilenir.*”

önemli ölçüde arttırmıştır (Yeni Şafak, 23.07.2007). On dört siyasi partinin ve bağımsız adayların katıldığı seçimde, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından açıklanan kesin sonuçlara göre, %46,58 oy oranıyla geçerli oyların 16.327.291'ini alan AK Parti TBMM'de 341 milletvekili ile temsil hakkına sahip olmuştur. Geçerli oyların 7.317.808'ini alan CHP %20,88 oy oranıyla Mecliste 112 sandalyeye sahip olurken, geçerli oyların 5.001.869'unu alan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) %14,27 oy oranıyla 70 milletvekilliği kazanmıştır. 1.835.486 seçmenin oyunu alan bağımsız adaylar ise geçerli oyların %5,24'ünü alarak Mecliste 26 milletvekili ile temsil hakkı elde edebilmiştir.¹⁶

2002 genel seçimlerine göre aldığı oy oranını yaklaşık %12 arttıran AK Parti bu seçimde önemli bir başarıya imza atmıştır. Seçim sonuçlarına göre geçerli oyların %46,58'ini alan AK Parti, seçim sisteminin de katkısıyla parlamentoda %62'lik temsil oranına ulaşmış ve TBMM'de yeniden tek başına iktidar olmuştur. Bazı yazarlara göre merkez sağ ve soldaki aşırı bölünme nedeniyle 2002 seçimlerinde Mecliste hak etmediği bir temsil oranına sahip olduğu yönünde muhalif çevrelerin eleştirilerine maruz kalan AK Parti, her iki kanadın da işbirliğiyle katıldığı 22 Temmuz seçimleriyle birlikte bu eleştirilerin geçersizliğini de kanıtlamıştır (Sadoğlu, 2020: 804).

AK Parti'nin güçlenerek çıktığı 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinin ardından 23. Dönem TBMM 4 Ağustos 2007 tarihinde göreve başlamıştır (Yeni Şafak, 05.07.2007). Seçim sonuçları AK Parti iktidarına tek başına hükümeti kurabilecek gücü yeniden vermiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin toplantı yeter sayısının 367 olduğu hükmüne göre AK Parti, Cumhurbaşkanını tek başına seçebilecek yeterliliğe yine sahip olamamıştır. Bu durum MHP'nin Cumhurbaşkanlığı seçimine katılacağını açıklamasıyla çözüme ulaşmış ve 367 engeli ortadan kalkmıştır (Çetin, Yeni Şafak, 27.07.2007). MHP'nin Cumhurbaşkanlığı seçimindeki tutumu yaşanan siyasal ve hukuksal krizin aşılması bakımından önemli bir yere sahiptir.

10 Ağustos 2007 tarihinde Cumhurbaşkanlığı için seçim süreci yeniden başlatılmıştır. Aday başvurularının 19 Ağustos gecesine kadar devam edeceği ve seçim turlarının sırasıyla 20 Ağustos, 24 Ağustos, 28 Ağustos ve 1 Eylül'de gerçekleştirileceği ilan edilmiştir.¹⁷ Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanının seçimi için oylamalar 20 Ağustos 2007 tarihinde başlamıştır. Ana muhalefet partisi CHP'nin katılmadığı seçimler AK Parti adayı Abdullah Gül, MHP adayı Sabahattin Çakmakoğlu ve DSP adayı Hüseyin Tayfun İçli arasında gerçekleşmiştir.¹⁸ İlk iki tur oylamada sırasıyla 341¹⁹ ve 337²⁰ oy alan Abdullah Gül Cumhurbaşkanı seçilmesi için gerekli olan 367 oy sayısına ulaşamamıştır.

Cumhurbaşkanlığı seçiminin üçüncü tur oylaması 28 Ağustos 2007 tarihinde Köksal Toptan'ın başkanlığında 448 üye ile toplanan TBMM Genel Kurulu'nda gerçekleştirilmiştir. Anayasa'nın 102. maddesine göre seçimin üçüncü turunda Cumhurbaşkanının seçilebilmesi için aranacak oy sayısı Meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu olan 276'dır. Gerçekleştirilen gizli oylama sonucu Sabahattin Çakmakoğlu 70 oy alırken Abdullah Gül 339 ve Hüseyin Tayfun İçli 13 üyenin oyunu almıştır. Buna göre üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyunu alan Abdullah Gül

¹⁶ YSK Kararı, Karar No:739, KT.30/7/2007, RG.30.7.2007(mükerrer)/26598.

¹⁷ TBMMTD, B. 3, 10 Ağustos 2007, C.1, s.43.

¹⁸ TBMMTD, B. 4, 20 Ağustos 2007, C. 1, s.60.

¹⁹ TBMMTD, B. 4, 20 Ağustos 2007, C. 1, s.62.

²⁰ TBMMTD, B. 5, 24 Ağustos 2007, C. 1, s. 68.

Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı olarak seçilmiş ve aynı gün ant içerek görevine başlamıştır.²¹

SONUÇ

Cumhuriyet tarihinde Cumhurbaşkanlığı seçimleri sancılı bir süreci de beraberinde getirmiştir. Siyasi partiler ve ideolojik düşünce sahipleri arasında bir çatışma haline getirilen bu seçimlerde Türkiye'deki kişi ve kurumlar adeta bir kutuplaşmanın parçası olarak taraf ya da karşı taraf olarak hareket etmişlerdir. Bu durum 11. Cumhurbaşkanı'nın seçim sürecinde ciddi bir şekilde hissedilmiştir. 2002 yılında iktidara gelen ve en geç üçüncü turda tek başına Cumhurbaşkanını seçebilecek Meclis çoğunluğuna sahip olan AK Parti, iktidara geldiği günden itibaren Milli Görüş kökenli olması bakımından laiklik ekseninde birçok eleştiriye maruz kalmıştır. 11. Cumhurbaşkanı'nın kim olacağına yönelik tartışmalar da AK Parti'nin iktidara gelişiyle birlikte başlamıştır.

AK Parti'nin iktidara gelişiyle başlayan ve 2006 yılında yoğunlaşarak 28 Ağustos 2007 tarihinde Abdullah Gül'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı olarak seçilmesine kadar süren Cumhurbaşkanlığı seçim tartışmaları yoğunlukla AK Parti'nin Cumhurbaşkanı adayının kim olacağı üzerinden şekillenmiş, muhalif kesimler Cumhuriyetin temel değerlerine aykırı olarak gördükleri bir adayın Cumhurbaşkanlığına karşı çıkmışlardır. AK Parti'nin Abdullah Gül'ü Cumhurbaşkanı adayı olarak açıklamasıyla da eski Milli Görüş kadrolarından gelen ve eşi başörtülü birinin Cumhurbaşkanı seçilme ihtimali, Cumhuriyetin temel değerlerinden biri olan laiklik ilkesine karşı bir tehdit olarak algılanmıştır.

11. Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde çok ciddi siyasal bir kriz söz konusudur. Kamuoyu, hukukçular, siyasi partiler, üniversiteler, basın yayın organları, sivil toplum kuruluşları, ordu ve hatta yüksek yargının dahi dâhil olduğu bu süreçte normal bir demokratik düzende görülmeyen olaylar vuku bulmuştur. Seçim öncesi aynı zamanda başkomutanlık makamına gelecek kişinin nasıl biri olması gerektiği hakkında tanımlama yapan ordu, seçimin ilk turunun gerçekleştiği günün gecesinde internet sitesinde yayınladığı bir bildiri ile iktidar partisini uyarmıştır. Aynı gün ana muhalefet partisi tarafından seçim Anayasa yargısına taşınmış ve Anayasa Mahkemesi'nin verdiği karar neticesinde de Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk tur oylaması iptal edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçiminin sonuçsuz kalmasıyla da Türkiye'de erken genel seçimlere gidilmiştir. Gerçekleşen seçim sonucu AK Parti'nin yeniden tek başına iktidara gelişi ve MHP'nin de desteğiyle Cumhurbaşkanlığı seçim süreci kaldığı yerden devam etmiş ve Abdullah Gül'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı olarak seçilmesiyle de süreç sona ermiştir.

2007 Cumhurbaşkanlığı seçim süreci Türk siyasal hayatında özel bir öneme sahiptir. Hem Anayasa Mahkemesi'nin sürece müdahil edilmesi hem de Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayımlanan "e-muhtıra", seçim sürecinde muhalif kesimin istediği etkiyi doğurmadığı gibi demokrasinin de kesintiye uğramasına neden olmuştur. AK Parti'nin adayı Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanı seçilmesini istemeyen muhalif kesimin tüm çabalarına rağmen, halkın hakemliğine başvurmak amacıyla gerçekleştirilen erken genel seçimler sonucu kamuoyu demokrasi yönünde taraf olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Nihayetinde de 1982 Anayasası ile seçilen diğer Cumhurbaşkanlarının seçiminde olduğu gibi Abdullah Gül de mevcut anayasal hükümler

²¹ TBMMTD, B. 6, 28 Ağustos 2007, C. 1, s. 76.

çerçevesinde ancak Anayasa Mahkemesi'nin toplantı yeter sayısı ile ilgili kararında yer alan şartı sağlamak suretiyle seçilmiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, A. ve Çelebi M. B. (2012). "Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında Cumhurbaşkanlığı Makamının Önemi ve 2007 Yılı Anayasa Değişiklikleri Çerçevesinde Abdullah Gül'ün Görev Süresi Tartışmaları", Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 12(23), s. 1-34.
- Aldabak, E. (2002). "57. Hükümet Dönemindeki Bazı Gelişmeler Işığında 1982 Anayasasında Cumhurbaşkanı", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 60(1-2), s. 3-28.
- Anayasa Mahkemesi Kararı, E.2007/45, K.2007/54, KT.1/05/2007, RG.27.6.2007/26565 Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/06/20070627-17.htm>, E.T.15.05.2021.
- Atar, Y. (2013). Anayasa Mahkemesi'nin Yargısal Aktivizmi, Ed. Merih Öden v.d., Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan Cilt II içinde (857-896), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No:391.
- Balcı, S. (2007). "Kronik: XI. Cumhurbaşkanının Seçimi", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62(2), s. 237-242.
- Duman, İ. H. (1998). 1982 Anayasasında Cumhurbaşkanı, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Durmuş, H. N. (2012). 2007 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Bağlamında Türkiye'de Rejim Tartışmalarının Basında İdeolojik İnşası (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ecevit, Y. A ve Kapan, Ç. (2020). "Yasama-Yürütme İlişkilerinde Çatışmalı Bir Dönemin Analizi: Ahmet Necdet Sezer Dönemi (2000-2007)", Alternatif Politika, 12(3), 2020, s. 673-699.
- Ergül, O. (2007). Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Gözler, K. (2007). "Cumhurbaşkanının Seçimi Konusunda Bir Açıklama", Türkiye Günlüğü, 89, s. 17-23.
- Kabakçı, G. Z. (2011). "Neo-Kemalist Bir Hareket Cumhuriyet Mitingleri", Selçuk İletişim, 7(1), s. 96-112.
- Kahraman, M. (2007). "Fonksiyonları İtibariyle Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı Seçimi Tartışmaları", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19, s. 149-166.
- Maraşlı, E. (2017). Çankaya Sancıları, İstanbul: Bilge Oğuz Yayınları.
- Öngider, S. (2014). Çankaya'nın Bütün Adamları. İstanbul: Aykırı Yayıncılık.
- Özbudun, E. (2017). Türk Anayasa Hukuku, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özsoy, Ş. (2013). Cumhuriyet'in Kuruluşundan Bu Yana Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Seçimleri Meselesi. Ed. Merih Öden v.d., Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan Cilt I içinde (367-432), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No:391.
- Öztürk, N. K. (2017). Bürokrasi Siyaset İlişkileri ve Türkiye, Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Resmi Gazete, Erişim adresi: www.resmigazete.gov.tr, E.T. 15.5.2021.
- Sadoğlu, H. (2020). Bürokratik Vesayette Yol Ayrımı: XXIII. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi (2007-2011). Ed. Yusuf Tekin, Yüzüncü Yılında TBMM Oluşumu, Çalışma Şartları ve İşlevleri Cilt II içinde (795-822), Ankara: TBMM Basımevi.

TBMM Tutanak Dergileri, Erişim adresi: www.tbmm.gov.tr, E.T.15.5.2021.

TBMM, Erişim adresi: www.tbmm.gov.tr, E.T. 15.5.2021.

Tuncer, E. (2013). 1923'ten Günümüze Cumhurbaşkanlığı Seçimleri, Ankara: TESAV.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Seçimlerinin Yenilenmesine Dair Karar, Karar No:891, KT.3/5/2007, RG.3.5.2007/26511 Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070503M1-1.htm>, E.T.15.05.2021.

Yazıcı, S. (2013).1982 Anayasası ve Cumhurbaşkanlığı. Ed. Merih Öden v.d., Prof. Dr. Erdal Onar'a Armağan Cilt I içinde (231-256), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No:391.

Yolcu, T. (2013). Cumhurbaşkanının Halk Tarafından Seçilmesinin Türk Demokratikleşme Sürecine Etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Yüksek Seçim Kurulu Kararı, Karar No:739, KT.30/7/2007, RG.30.07.2007 (mükerrer)/26598, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/07/20070730M1-1.htm>, E.T.15.05.2021.

Gazete Haberleri ve Yorumlar

“Arınç: İptal mümkün değil”. (2006, 29 Aralık). Cumhuriyet Gazetesi, s.7.

“Askerden açıklama”. (2007, 28 Nisan). Cumhuriyet Gazetesi, s.4.

Aydın, Ş. (2007, 15 Nisan). “Erdoğan'dan rejim yanıtı”. Milliyet Gazetesi, s.25.

Bila, F. (2007, 26 Nisan). “Gül: Bana güvenin, cumhuriyete özde bağlıyım”. Milliyet Gazetesi, s.18.

Bila, F. (2007, 29 Nisan). “Askerin açıklamasının nedenleri ve hedefleri”. Milliyet Gazetesi, s.20.

“Buruk değilim millete emanetim”. (2007, 7 Mayıs). Hürriyet Gazetesi, s.18.

Çetin, B. (2007, 27 Temmuz). “367 Meclis çatısı altında çözülecek”. Yeni Şafak Gazetesi, s.12.

“Gerici tehdit sinsi bir gölge gibi”. (2007, 14 Nisan). Cumhuriyet Gazetesi, s.9.

Gördes, Y. (2007, 15 Nisan). “Sezer'e teşekkür mesajları yağıyor”. Cumhuriyet Gazetesi, s.5.

“Halk rejimin tehlikede olduğuna inanmıyor”. (2007, 13 Nisan). Yeni Şafak Gazetesi.

Kanadoğlu, S. (2006, 26 Aralık). “AKP Tek Başına Seçemez”. Cumhuriyet Gazetesi, s.8.

Kaplan, E. (2007, 19 Nisan). “Köşk'e çıkma partide kal”. Cumhuriyet Gazetesi, s.5.

Kaplan, E. (2007, 25 Nisan). “Arınç'ın dediği oldu”. Cumhuriyet Gazetesi, s.5.

“Kararımı son ana kadar sakladı”. (2007, 28 Nisan), Milliyet Gazetesi, s.22.

“Katılım patlaması”. (2007, 23 Temmuz). Yeni Şafak Gazetesi, s.14.

“Köşk için seçim süreci başladı”. (2007, 11 Ağustos). Cumhuriyet Gazetesi, s.4.

“Meclis kördüğüm”. (2007, 28 Nisan). Milliyet Gazetesi, s.20.

“Meclis'te yeni dönem”. (2007, 5 Ağustos). Yeni Şafak Gazetesi, s.12-13.

Ocaktan, M. (2007, 29 Nisan). “Vesayete karşı demokrasi duruşu”. Yeni Şafak Gazetesi, s.15.

“Seçim takvimi başlıyor”. (2007, 16 Nisan). Cumhuriyet Gazetesi, s.5.

“Sözde değil özde”. (2007, 13 Nisan). Cumhuriyet Gazetesi, s.1.

Taşçı, İ. (2006, 27 Aralık). “Teziç: Meclis Kilitlenir”. Cumhuriyet Gazetesi, .s.8.

“Türkiye artık seçimi konuşmalı”. (2006, 13 Ocak). Cumhuriyet Gazetesi, s.5.

“Türkiye’nin mutabakatını bozacak”. (2007, 18 Nisan). Cumhuriyet Gazetesi, s.4.

“Uzlaşma yoksa CHP de yok”. (2007, 21 Nisan). Cumhuriyet Gazetesi, s.5.

Yılmaz, Ö. (2007, 25 Nisan). “CHP: 367’de Israrlıyız”. Milliyet Gazetesi, s.18.

Yılmaz, Ö. ve Çelik M. (2007, 27 Nisan). “367 bıçak sırtında”. Milliyet Gazetesi, s.20.